STRUCTURA DIALECTALĂ A DACOROMÂNEI ÎN CONCEPȚIA LUI SEXTIL PUȘCARIU

DE

V. FRĂȚILĂ

Rolul lui S. Pușcariu în promovarea și dezvoltarea studiilor de dialectologie și geografie lingvistică de la noi este de prim ordin. Mai puțin cunoscută și discutată este opinia lui privind structura dialectală a dacoromânei. Exegeții operei lingvistului român nu au zăbovit asupra acestui aspect al preocupărilor sale, după cum nici studiile dedicate clasificării variantelor regionale ale dacoromânei nu au stăruit asupra concepției învățatului clujean în legătură cu această controversată problemă a dialectologiei române, ori au menționat-o doar în treacăt.

După cum se știe, cea dintîi încercare de repartizare dialectală a dacoromânei realizată cu mijloacele geografiei lingvistice o datorăm lui G. Weigand, autorul primului atlas lingvistic românesc (*Linguistischer Atlas des dacorumänischen Sprachgebietes*, Leipzig, 1909). Weigand expune concepția sa privind repartiția dialectală a dacoromânei mai întîi în studiul *Despre dialectele românești*, publicat în „Convorbiri literare", XLII, 1908, p. 441–448, apoi în *Introducere* la atlas, capitolul al III-lea, paragraful 4, *Dialektgebiete*. În împărțirea teritoriului lingvistic dacoromân în diverse subunități (Weigand le numește „dialecte"), romanistul de la Leipzig pornește de la particularitățile fonetice, „căci numai caracterele acestea le putem folosi pentru gruparea dialectelor" [1]. După el, teritoriul dacoromân se divide în trei mari dialecte : „bănățean, muntean (în Muntenia) și moldovean ; la acesta din urmă se adaugă și cel basarabean" [2]. „Afară de cele trei dialecte : bănățean (cu centrul la Timișoara), cel muntean (cu centrul în București) și cel moldovean (cu centrul în Iași și Bîrlad) nu mai este nici unul cu un caracter particular pronunțat. Restul regiunilor formează, mai mult sau mai puțin, un fel de dialecte de tranziție (übergangsdialekte) și atunci se unesc în unele privinți cu dialectul mărginaș de est, iar în altele cu cel din nord sau din vest [...]" [3]. În privința Transilvaniei, el este de părere că aici se vorbesc dialecte de tranziție[4]. Teri-

[1] *Despre dialectele românești*, p. 442.
[2] *Ibidem*, p. 443.
[3] *Ibidem*, p. 446.
[4] Și Oltenia constituie, după Weigand, o arie de tranziție între dialectul muntean și cel bănățean.

BDD-A24116 © 1985 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:58:50 UTC)

toriul acestei regiuni este împărțit între dialectul moldovean, în nord, și cel muntean, în sud. Un alt grai de tranziție este cel din Bihor. Acesta ține de dialectul bănățean, deși are o particularitate specifică, palatalizarea dentalelor, iar în nord-est, la moți, o alta, rotacismul lui *n* simplu intervocalic în elementele de origine latină. Un dialect mic, aparte, ar putea fi socotit idiomul vorbit în Maramureș, întrucît și aici se găsesc unele particularități specifice : palatalizarea lui *f* și *v* în *s*, *z*, pronunțarea dură a lui *ĉ* etc.

Împărțirea teritoriului lingvistic dacoromân în trei arii de către G. Weigand, dar mai ales ideea acestuia privind inexistența unui subdialect transilvănean sînt îmbrățișate și de fostul lui elev, S. Pușcariu, într-o suită de studii începînd cu *Limba română și graiul din Ardeal*, publicat în vol. *Transilvania, Banatul, Crișana, Maramureșul*, II, 1929, p. 1 141—1 148, continuînd cu *Le parler de la Transylvanie* (în „Revue de Transylvanie", II, 1935, p. 145—152)[5], *Contribuția Transilvaniei la formarea și evoluția limbii române* (în „Revista Fundațiilor Regale", IV, 1937, nr. 5, p. 296—323)[6], *Limba română. I. Privire generală*, București, 1940, p. 214—219[7], și terminînd cu *Limba română. II. Rostirea*, București, 1959, p. 323—324.

În lucrările menționate, S. Pușcariu face și unele considerații de natură teoretică referitoare la modul în care iau naștere dialectele, mai exact spus, la cauzele care duc la apariția variantelor regionale ale limbii. Romanist prin formație, ca elev al lui W. Meyer-Lübke, S. Pușcariu este în același timp istorist și comparatist[8]. Limba română este raportată mereu la limbile romanice apusene. Comparînd româna, urmașă a latinei orientale, care se caracterizează printr-o unitate relativ mare, cu limbile romanice apusene, continuatoare ale latinei populare occidentale, limbi caracterizate printr-o mai mare fărîmițare dialectală, S. Pușcariu încearcă să formuleze și explicația acestor fapte. Deosebirea dintre română și limbile romanice de vest sînt mari, arată el, deoarece deosebită a fost și dezvoltarea istorică a romanității în cele două ramuri ale fostului Imperiu Roman, pînă tîrziu în evul mediu. Unitatea lingvistică se explică prin contactul geografic neîntrerupt, dar aceasta este condiționată și de alți factori, cum ar fi dezvoltarea unui popor în aceleași condiții economice și culturale. La fel de important este factorul social (care, desigur, nu poate fi despărțit de primele două menționate mai sus) : „Condițiile identice de trai ale țăranului și păstorului român în toate regiunile locuite de ei făceau ca limba lor să aibă posibilități limitate de exprimare și ca inovațiile ei să nu se deosebească prea mult în diferitele regiuni, sau, în orice caz, să fie ușor imitate de cei ce auzindu-le aveau pregătirea să le înțeleagă ușor. Numai aceeași structură socială și dominația aceleiași culturi la strămoșii noștri explică de ce în toate dialectele române găsim lipsa acelorași cuvinte

[5] Varianta românească *Graiul din Ardeal*, în vol. Sextil Pușcariu, *Cercetări și studii* „Minerva", București, 1974, p. 398—403 (ediție îngrijită de Ilie Dan).

[6] Versiunea franceză *Le rôle de la Transylvanie dans la formation et l'évolution de la langue roumaine*, în volumul *La Transylvanie*, II, București, 1938, p. 37—69, republicată în românește în *Cercetări și studii*, p. 416—435.

[7] Versiunea germană în traducerea lui Heinrich Kuen : *Die rumänische Sprache. Ihr Wesen und ihre volkliche Prägung*, Leipzig, 1943, p. 256—262 ; ediția din 1976, îngrijită de Ilie Dan, p. 213—218.

[8] Vezi Iorgu Iordan, *Sextil Pușcariu*, în CL, XI, 1966, nr. 2, p. 153.

BDD-A24116 © 1985 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:58:50 UTC)

de origine latină — păstrate la popoarele romanice apusene — și înlocuirea lor cu aceiași termeni slavi : *donare* a fost înlocuit prin *a dărui*, *nudus* și *vacuus* prin *gol*, *pietas* și *misericordia* prin *milă*, *plaga* prin *rană* etc." [9].

Această omogenitate socială (în tot timpul evului mediu, românii au fost un popor de agricultori și păstori) este și cauza unității lingvistice. Cu alt prilej, Pușcariu revine asupra acestei idei : „Omogenitatea socială produce omogenitate de grai. Ceea ce însă la noi a fost mai cu seamă un factor decisiv era lipsa unor orașe puternice, care să fi fost și centre politice, culturale, bisericești sau comerciale. Căci în jurul acestora se formează de obicei dialectele. Dacă stările în împărăția de est ar fi fost asemănătoare cu cele din apus, unde provinciile, diecezele și orașele își păstrară și după căderea Imperiului coeziunea și importanța lor de odinioară, am avea, după toată probabilitatea, și în sud-estul european mai multe limbi romanice. Așa însă din cauza împrejurărilor istorice cu totul speciale, singurii supraviețuitori ai romanilor estici pînă azi sîntem noi, românii" [10]. Factorii aceștia au acționat la noi pînă prin secolele al XIII-lea—al XIV-lea, unii dintre ei chiar și mai tîrziu, după formarea statelor românești. Făcînd un inventar al cauzelor care provoacă fărîmițarea dialectală, Pușcariu arată că „ceea ce desparte limba în dialecte nu sînt granițele naturale—rîuri mari și munți înalți—, ci gravitarea spre diferite centre culturale, administrative sau religioase. Rîurile și munții sînt granițe dialectale cînd ele sînt și hotar între provincii, plase etc. Spre aceste centre se îndreaptă populația din împrejurime, de la ele pornesc cele mai multe inovații de limbă, acceptate repede de cei pe care contactul zilnic și interesele comune îi fac să primească același grai — care are totdeauna prestigiul orașului — și să se dezbare de particularitățile deosebitoare" [11]. Este ceea ce mai tîrziu Pușcariu denumește *sentiment de coeziune provincială sau regională* și care formează, după expresia lui, „cheagul unei colectivități", care se reflectă în limbă[12]. La noi, arată S. Pușcariu, organizații superioare de stat încep să se închege de abia în secolele al XIII-lea—al XIV-lea, cînd se formează și cele două voievodate, al Țării Românești și al Moldovei, cu centre de gravitație diferite, rezultatul, pe planul limbii, fiind cele două subdialecte dacoromâne, cel muntean și cel moldovean[13]. O tendință de individualizare se observă și în graiul din Oltenia, cu centrul la Craiova : „Dar chiar în cuprinsul Țării Românești, însemnătatea politică și economică a Craiovei, ca reședință a banilor olteni, face ca spre apus de Olt să se precizeze din ce în ce mai mult al treilea subdialect — cel oltean" [14].

Care este situația idiomului vorbit în Ardeal, în concepția lui S. Pușcariu ? El arată că, deși Ardealul este despărțit de Muntenia și Moldova printr-un șir înalt de munți, care au format „o graniță politică semimilenară, în tot acest ținut nu s-a dezvoltat un subdialect propriu-zis" [15]. El observă însă,

---

[9] *Limba română și graiul din Ardeal*, p. 1 145.

[10] *Contribuția Transilvaniei la formarea și evoluția limbii române*, în *Cercetări și studii*, p. 427. Vezi și Vasile Frățilă, *Dialectologia limbii române. Partea I (Curs)*, Timișoara, 1977, p. 93.

[11] *Limba română și graiul din Ardeal*, p. 1 145.

[12] *Limba română. II. Rostirea*, p. 322.

[13] *Ibidem*.

[14] *Limba română și graiul din Ardeal*, p. 1 145.

[15] *Ibidem*.

BDD-A24116 © 1985 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:58:50 UTC)

în același timp, că în Transilvania există și unele particularități de grai, care nu apar nici în Muntenia, nici în Moldova, dar acestea nu cuprind Ardealul în întregime, așa încît, conchide el, „granițele geografice politice n-am fost în stare să împiedice graiul din Ardeal să se dezvolte în strînsă legătură cu graiul din principatele vecine“ [16].

Ideile acestea sînt reluate și dezvoltate de Pușcariu și în studiile publicate ulterior, cu argumente și fapte noi, extrase mai ales din materialul ALR, în timp ce anchetele se apropiau de sfîrșit, sau după ce acestea au fost încheiate. În *Le parler de la Transylvanie*[17], analizînd cîteva hărți lingvistice, alcătuite pe baza materialului strîns pentru ALR, Pușcariu arată că liniile care delimitează diversele fenomene dialectale taie Transilvania în toate direcțiile[18], ceea ce îl determină să afirme că el nu cunoaște în vorbirea populară a românilor din Ardeal nici o particularitate dialectală specific transilvăneană, „adică cunoscută în toată această provincie și numai aici“ [19]. Constatările de mai sus l-au determinat pe Pușcariu să spună și mai răspicat : „*Avem aici o dovadă obiectivă, absolut evidentă că Transilvania n-a constituit niciodată o unitate diferențiată de celelalte regiuni românești, ci s-a înglobat întotdeauna în ansamblul românesc*“ (subl. aut.). Ideea aceasta revine la Pușcariu în *Contribuția Transilvaniei la formarea și evoluția limbii române*[20], în *Graiul din Transilvania*[21], fiind menținută și în lucrarea sa fundamentală *Limba română. I. Privire generală* (p. 214—219).

După apariția primelor volume din ALR, care au avut darul de a îmbogăți cunoștințele despre diversele fenomene regionale și de a le contura cu mai mare exactitate aria de răspîndire, ca și după apariția unor studii dedicate structurii dialectului dacoromân, pornind tocmai de la materialul ALR (Karl Jaberg[22], E. Petrovici[23]), S. Pușcariu, foarte receptiv la tot ceea ce e nou, își modifică și el concepția despre împărțirea dialectală a dacoromânei[24]. „În ceea ce privește dialectul dacoromân, spune el, cercetările mai noi au adus o precizare în împărțirea tradițională în subdialectele bănățean, muntean (cu Oltenia) și moldovean (cu Basarabia și Bucovina). Weigand însuși, care făcuse cu argumentații din atlasul său lingvistic această împărțire, observase (cf. Jb. VI, p. 11) că în nord-vestul dacoromân se găsesc cîteva particularități specifice de grai. K. Jaberg, întemeiat pe hărțile ALR, a atras din nou atenția asupra acestui fapt (Vox Romanica, V, p. 30 și 83)[25], iar E. Petrovici a stăruit

[16] *Ibidem*, p. 1 146.
[17] Am folosit versiunea românească din *Cercetări și studii*.
[18] *Cercetări și studii*, p. 402.
[19] *Ibidem*. Totuși, Transilvania cunoaște o serie de fenomene regionale specifice, suficiente pentru diferențierea graiurilor ardelene de cele bănățene, muntene și moldovene (vezi Vasile Frățilă, *Probleme speciale de dialectologie. Graiul de pe valea inferioară a Tîrnavelor*, Timișoara, 1982, p. 261—263).
[20] *Cercetări și studii*, p. 433.
[21] *Ibidem*, p. 433—434.
[22] Vezi Karl Jaberg, *Der rumänische Sprachatlas und die Struktur des dakorumänischen Sprachgebietes*, în „Vox Romanica“, V, 1940, p. 49—86.
[23] E. Petrovici, *Graiul românesc de pe Crișuri și Someș*, în „Transilvania“, an. 72, 1941, nr. 8, p. 551—558.
[24] *Limba română. II. Rostirea*, p. 323—324.
[25] În *Limba română. II. Rostirea* s-a strecurat o greșeală de tipar. Este vorba de p. 80 și 83, nu de 30 și 83 din studiul lui Jaberg.

BDD-A24116 © 1985 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:58:50 UTC)

asupra lui cu argumente nouă și puternice, scoțînd la iveală existența unui nou subdialect român în aceste regiuni"[26]. Pușcariu reproduce două hărți din revista „Transilvania", an. 72, 1941, nr. 8, unde E. Petrovici își publicase studiul *Graiul românesc de pe Crișuri și Someș*, hărți în care sînt delimitate cîteva particularități fonetice și lexicale caracteristice acestei zone a Transilvaniei. „Acestea, în totalitatea lor, ne dau dreptul să vorbim de al patrulea subdialect dacoromân în regiunile Crișanei, cu ramificări spre centrul Ardealului sau spre Banat"[27]. Citîndu-l tot pe E. Petrovici, Pușcariu arată că „și în nordul extrem se pot constata cîteva trăsături caracteristice care [...] ne-ar da dreptul în oarecare măsură să vorbim de un *subdialect* maramureșean"[28]. El observă, de asemenea, că regiunea centrală a Transilvaniei este cea mai frămîntată de inovații, fiind și cea mai fărămițată.

Reproducînd, în continuare, concepția lui E. Petrovici despre modul cum au luat naștere cele patru sau cinci subdiviziuni ale dacoromânei, prin retragerea românilor în munții care înconjoară Transilvania ca o cetate și apoi prin revărsare din patru sau cinci vetre spre interiorul Transilvaniei, dar și spre exterior, în cîmpiile din est, sud și vest[29], Pușcariu arată că o soluționare mulțumitoare a acestei probleme nu va fi posibilă decît după publicarea integrală a *Atlasului lingvistic român*.

Cum nici pînă astăzi nu s-a reușit publicarea integrală a ALR (din ancheta lui S. Pop, cu rețeaua cea mai deasă, au apărut de abia două volume mari și două mici colorate, alcătuite pe baza materialului din volumele mari), structura dialectală a dacoromânei rămîne, în continuare, o problemă deschisă. O contribuție decisivă la soluționarea ei o poate aduce opera fundamentală a dialectologiei române contemporane: NALR (pe regiuni), dar ritmul de editare a atlaselor nu e de natură să ne dea speranțe pentru un viitor apropiat.

O atenție sporită ar trebui să se manifeste și față de studiul amănunțit, monografic, al graiurilor din zonele transilvănene învecinate cu celelalte provincii istorice: Bucovina, Moldova, Muntenia, Oltenia și Banatul, pentru a se trasa cu mai mare precizie limitelor diverselor subunități dialectale. De altfel, studii de mai mică întindere sau monografiile dialectale dedicate

---

[26] *Ibidem*, p. 323.
[27] *Ibidem*.
[28] *Ibidem*.
[29] *Ibidem*, 323—324. Pe larg despre concepția lui E. Petrovici privitoare la felul în care au luat naștere diversele subdialecte dacoromâne, vezi și V. Frățilă, *Considerații asupra vechimii diferențierilor dialectale ale dacoromânei*, în AUT, XI, 1973, p. 9—29 (în special p. 12—16).

În afara studiului lui E. Petrovici, citat la nota 23, vezi, de același autor, următoarele lucrări: *Transilvania, vatră lingvistică a românismului nord-dunărean*, în „Transilvania", an. 72, 1941, nr. 2, p. 102—106; *Simbioza româno-slavă în Transilvania*, în „Transilvania", an. 73, 1942, nr. 2—3, p. 149—156; *Dovezile filologice ale continuității*, în „Transilvania", an. 74, 1943, nr. 1, p. 7—13; *Siebenbürgen als Kernland der nördlich der Donau gesprochenen rumänischen Mundarten*, în *Siebenbürgen*, erster Band, Bukarest, 1943, p. 309—317 și recenzia asupra lucrării lui István Kniezsa, *Ungarnvölkerschaften im XI. Jahrhundert*, Budapesta, 1938, în „Dacoromania", X_2, p. 517—546; *Repartiția graiurilor dacoromâne pe baza Atlasului lingvistic român*, în LR, III, 1954, nr. 5, p. 5—17. Pentru alte aspecte ale diferențierii dialectale din cadrul dacoromânei, vezi și R. Todoran, *Cu privire la repartiția graiurilor dacoromâne*, în LR, V, 1956, nr. 2, p. 38—50; idem, *Noi particularități ale subdialectelor dacoromâne*, în CL, VI, 1961, nr. 1, p. 43—73; S. Pop, *La Dialectologie*, I, Louvain, 1950, p. 667—668; I. Pătruț, *Contribuții slave și maghiare la formarea subdialectelor dacoromâne*, în CL, III, 1958, p. 63—72; idem, *Influences slaves et maggares sur les parlers roumains*, în „Romanoslavica", I, 1958, p. 31—43.

BDD-A24116 © 1985 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:58:50 UTC)

unor graiuri din nord-estul Transilvaniei[30] sau din Transilvania de centru și sud[31] au arătat că graiurile acestea nu sînt moldovenești, respectiv muntenești, ci, prin tot ce au mai important și specific, ele se apropie de cele crișene și maramureșene, integrîndu-se în marea arie a graiurilor ardelenești, căpătînd și o oarecare individualizare față de primele.

DIE DIALEKTALE GLIEDERUNG DES DAKORUMÄNISCHEN IN DER AUFFASSUNG SEXTIL PUȘCARIUS

ZUSAMMENFASSUNG

Die dialektale Gliederung des Dakorumänischen stellte für Sextil Pușcariu eine Frage dar, der er während seiner gesamten Tätigkeit eine beständige Aufmerksamkeit schenkte, selbst wenn er sie nicht zum Gegenstand einer selbstständigen Abhandlung machte.

Indem er zunächst die Auffassung G. Weigands von der mundartlichen Gliederung des Dakorumänischen akzeptierte, versuchte, S. Pușcariu diese durch aussersprachliche Tatsachen, vor allem solche historischer und sozialer Natur, zu untermauern. Dementspechend wurde das rumänische Sprachgebiet nördlich der Donau in drei grosse Areale aufgeteilt : ein östliches (moldauisches), ein südliches (muntenisches) und ein südwestliches (Banater) Areal. Dieses Bild entstand aufgrund eines zuverlässigen, durch Aufnahmen an Ort und Stelle erzielten und mit den Mitteln der Sprachgeographie wiedergegeben Materials, das aber unvollständig war, da Weigands *Linguistischer Atlas des dakorumänischen Sprachgebietes* (Leipzig, 1909) ausschliesslich den phonetischen Aspekt berücksichtigte und die Morphologie, die Syntax, den Wortschatz und die Wortbildung vernachlässigte.

Das Erscheinen der erster Bände des Rumänischen Sprachatlasses (*Atlasul lingvistic român I* und *Atlasul lingvistic român II*), die ein überwiegend lexikalisches Material enthielten, hatte aufgrund des neuen, den Forschern zur Verfügung gestellten Materials eine Veränderung des Bildes der mundartlichen Gliederung des Dakorumänischen zur Folge.

Im Vergleich zur Einteilung der Mundarten im Atlas Weigands stellte die Abgrenzung weiterer Mundartlandschaften von gleichen Rang wie jene Munteniens, der Moldau und des Banats einen Fortschritt dar. Es ist das Verdienst der Klausenburger linguistischen Schule, vor allem Emil Petrovicis, dass man noch zwei weitere Subdialekte unterschied : den der Crișana und den der Maramuresch.

Als ein Neuerungen in der Sprachwissenschaft gegenüber aufgeschlossener Geist übernimmt S. Pușcariu gegen Ende seines Lebens die von seinem hervorragenden Schüler Emil Petrovici aufgestellte Einteilung der dakorumänischen Mundarten, wobei er allerdings nicht vergisst zu präziesieren, dass eine befriedigende Lösung der Frage der Dialektgliederung erst nach dem Erscheinen aller Bände des *ALR I* und des *ALR II* möglich sein wird.

Da der *ALR I* (Aufnahmen von Sever Pop) bis heute nicht vollständig veröffentlicht ist, bleibt die dialektale Struktur des Dakorumänischen auch weiterhin ein offenes Problem.

Facultatea de Filologie
Timișoara, bd. Vasile Pârvan, nr. 4

[30] Vasile Țâra, *Graiul de pe valea superioară a Șieului (Transilvania)*, rezumatul tezei de doctorat, Timișoara, 1975 ; idem, *Graiul din nord-estul Transilvaniei*, în AICED, I, 1979, p. 347—356 ; Viorel Văsieșiu, *Graiul de pe Sălăuța și valea Zagrii*, rezumatul tezei de doctorat, Iași, 1975. Vezi și cercetările mai vechi referitoare la același grai ale lui D. Șandru (din BL, VI, 1938, p. 173—230) și Gr. Rusu (din CL, IV, 1959, nr. 1—2, p. 61—70), care nu admit integrarea graiurilor din Bistrița-Năsăud în grupul celor moldovenești. Vezi, de asemenea studiile lui G. Istrate (din BIFR, IV, 1937, p. 50—97) și G. Istrate și A. Turculeț (din FD, VII, 1971, p. 189—227), care le-au inclus în subdialectul moldovenesc.

[31] Vezi V. Frățilă, *Probleme speciale de dialectologie. Graiul de pe valea inferioară a Tîrnavelor* ; idem, *Considerații asupra vechimii diferențierilor dialectale ale dacoromânei* ; idem, *Graiurile din Transilvania de centru și sud*, în *Studii de dialectologie*, Timișoara, 1984, p. 57—77. De altfel, în două studii, unul dedicat sistemului fonologic, celălalt sistemului morfologic al graiului din valea Sebeșului, Gr. Rusu, respectiv Lidia Sfîrlea, atrăgeau atenția asupra faptului că aceste graiuri au multe fenomene comune cu graiurile ardelenești de centru și de sud, asupra lor exercitîndu-se influența graiurilor muntenești și a limbii literare (vezi CL, II, 1957, p. 124, 141 și p. 143—158).

BDD-A24116 © 1985 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:58:50 UTC)